

HOLMBERG, TEODOR

**Svensk nationaldemokrati : föredrag : hållet
i samfundet Sveriges väl i Malmö 1906 / af
Teodor Holmberg**

Sala : Ågren & Holmberg
1907

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

HOLMBERG, GUSTAF HENRIK TEODOR

Sv. Saml.

Ph. N. *

Sv.

(B. P.)

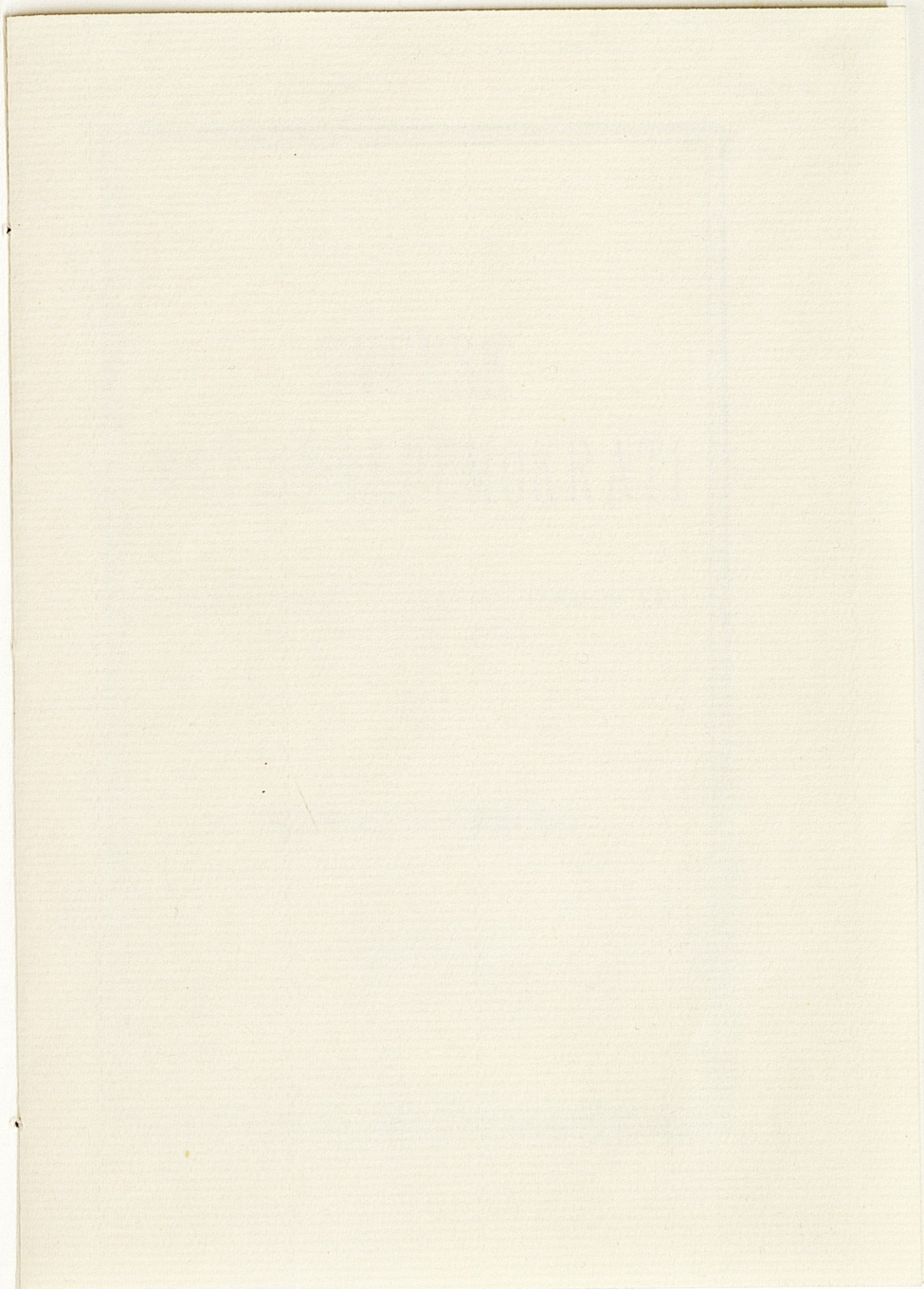
1907

2

Kungl. biblioteket

0 0000 000044325

6

1907.

Politik
Sv.
1907
o

SVENSK NATIONALDEMOKRATI

(FÖREDRAG HÅLLET I SAMFUNDET »SVERIGES VÄL»
I MALMÖ OKT. 1906.)

AF

TEODOR HOLMBERG.

2

SVENSK
 NATIONALDEMOKRATI
 (FÖRSTÄMDETS RÅDET I SVENSKA
 NATIONALDEMOKRATI)
 TEODOR HOLMBERG

SALA 1907

Ågren & Holmbergs Boktryckeri-Aktiebolag.

0 0000 0000 1000

Allas erfarenhet är, att den tid vi lefva i är synnerligen orolig, och med tvifvel och missmod skådar mången den kommande framtidsdagen till mötes. Detta är ganska förklarligt, men efter min lifliga öfvertygelse skola farhågorna, äfven om det dröjer, omsider upplösas i en ljusare sinnesstämning samt i vunnen visshet, att den oroliga tiden ej var en nedgångs-, en dekadens- eller en stormarnes, som bräcka i isarne, sopa luften ren och förebåda sommarens inträde, då solen står högt på himlen och naturen är jubelfylld.

Hvem ser ej, att vi nu äro inne i en social omvändningstid, som skulle kunna beskrifvas såsom *samhällsutveckling nedåt*. Det är icke till förmån blott för ett litet gynnadt fåtal, som vår tids släkte lider och sträfvar, det är för de många millionerna, som så ofta och så länge suttit i mörko lande, det är för att vidga lyckoförmånernas område till de djupa bottenlagren, som ett mångförgrenadt, underbart sammansatt maskineri rör sina väldiga utvecklingshjul.

På många lifsområden visar sig detta, på det ekonomiska, på kunskapens, religionens och konstens.

För min del tror jag, att det är den lefvande kristendomens krafter, som innerst röja sig i detta, om också ingalunda allt i vår tid präglas af kristen religion utan ofta af fiendskap mot denna. Men däri, att vi mera än förr känna som en personlig plikt att taga vara på vår broder — i detta förnimmer jag en fläkt af den törnekröntes anda.

Det är många förhållanden, som under inflytande häraf ses på annat sätt än förr:

1. *Rikedomen* till exempel. Huru många i vårt land äro väl de, som i denna finna ett kärkommet tillfälle för den enskilde till att förtrycka andra eller till krass njutning för dess innehafvare? Nog finnas sådana människor, men när pänningen på dylikt sätt brukas, väcker det ogillande och förakt från höga och låga, ty enligt det stora flertalets mening gömmer rikedom *ett uppdrag*, gifvet att i frihet gagna och framhjälpa människor, arbete, idéer. Så fattas saken af icke så få kapitalets furstar och innehafvare, och denna åskådning skall, det tro och hoppas vi, förvisso breda sig.

2. *Kunskapen* är icke som förr en klassgräns, som åtskiljer "bildade och obildade", såsom det gängse uttrycket lyder. Äfven kunskapen är liksom rikedom *en förpliktelse till samhällsgagn*. Förr var universitetet en stängd värld, dit endast blifvande ämbets- och vetenskapsmän hade tillträde. Studentens hvita mössa var ett socialt klassmärke. Så är och skall det ej vara. "Studenter och arbetare" är ett sedan åtskilliga år tillbaka stiftadt samfund, som i handling bevisar, att dessa grupper af unge

män kunna förstå hvarandra, trifvas samman och lära af hvarandra.

Sedan 1893 öppna alla våra fyra högskolor sig för allmänheten i de s. k. feriekurserna. Hundratals kunskapssökande män och kvinnor från skilda klasser och bildningsområden samlas då kring äldre och yngre forskare för att få inblickar i vetenskapens arbetssätt samt vinna en andel i dess upptäckter, eröfringar och sträfvanden. Jag räknar såsom några af mina vackraste lefnadsminnen, både då jag 1893 satt som åhörare och då jag i Visby fem år senare stod som föreläsare vid dylika sommarkurser. Så hafva då högskolorna lämnat sin förnäma afstängdhet, trädt ut midt bland folket och blifvit ej blott examensanstalter men ögonstenar, som många andra än studenter kunna få låna att se med.

Kunskapen är icke en skatt att rufva och yfvas öfver, men ett ljus att sprida i så vida kretsar som möjligt.

3. Med *konsten* förhåller det sig på samma sätt. Den kastar ett skönhetskimmer allt längre och allt djupare ned i samhället. Muséerna stå åtminstone vissa dagar afgiftsfritt öppna, och vår skolgångdom går i dem under sakkunniga ledare. I bo-hagsting, i redskap, i byggnadsstilen för det minsta egna hem, i musik och sång, idkade af män och kvinnor ur de djupa leden, se vi, hur på olika sätt konsten tages som tjänarinna att försköna och förljufva lifvet för de många. Musikerns, sångarens, målarens och skådespelarens vackra talang är icke till blott för de öfvermåttade i salonger och slott,

ej endast för operan och teatern, men skall allt mera användas som en häfstång till allmän folklig lyftning.

* * *

Sedan uråldriga tider är Sveriges nation ett fritt folk i sitt eget land. Vår folkliga självstyrelse är också urgammal, vår riksdag räknar snart 500 år sedan sin uppkomst, medan de allra flesta af de civiliserade nationerna hafva riksförsamlingar af vida yngre datum. Den högre bildningen har i vårt land varit afgiftsfri och stått öppen för både de förmögna och mindre bemedlades barn. Så har det icke varit i de stora kulturländerna. Här hos oss äro således flera gamla demokratiska inrättningar och förhållanden, hvaröfver vi med skäl kunna vara stolta.

Men vi hafva också att dragas med gamla arf af mindre god beskaffenhet; främst räknar jag dit den skarpa ståndsklyfningen i adel, präster, borgare och bönder, vidare skillnaden mellan ämbetsmän, som haft stort välde i Sverige, och det allmänna folket, skillnaden mellan "bildade" och "obildade", mellan "bättre" och "sämre folk". Många klyftor af klassfördomar, af kunskapshögfärd, af pänningdryghet äro danade af tidens rullande ström, och alla dessa rännor beteckna svagheter i vår nation. De måste därför utfyllas och afjämnas.

Detta kan endast ske genom klasskrankors nedbrytande, fördomars aflägsnande, människors ur olika klasser förening till samhälj och samarbete.

Mycket, som värkar åt detta håll, har under en eller annan mansålder framkommit, genom *statens* vilja ibland, på *den frivilliga sammanslutningens* väg än oftare. Jag nämner:

1. *Vår allmänna folkupplysning.* Denna är öfver 60 år gammal och i oafbruten utveckling. Den dag skall komma, då folkskolan är bottenkola för alla klassers barn och för hela vår andliga kultur. I skolsalen och på lekplatsen må den allmänna medborgerliga jämlikheten grundläggas och de unga lära känna och värdera hvarandra som människor.

2. *Den religiösa rörelsen* har väckt hundratusenden, utgjutit en varm golfström i det svenska folkhafvet och samlat män och kvinnor i olika lefnadsställningar kring ett och samma lifsintresse.

3. Detsamma gäller om *nykterhetsrörelsen*: både denna och den religiösa väckelsen hafva burits upp framför allt af småfolket, som man säger, men vetenskapens och den vidtfamnande humanitetens målsmän hafva satt skuldrorna till stöd, och en sedligt lyftande kraft ur råhet och moralisk sjenkenhet är satt in i vårt folklif.

4. I senare tider har en *social rörelse* af utomordentlig styrka trängt fram i samband med storindustriens intåg i vårt land. Många olika föreningar hafva af våra dagars vidgade sociala syn på lifvet och af dess sociala lifsbehof sett dagen, och om också missvisningar och öfverdrifter ingalunda saknats — hur vore annat möjligt? — så har arbetarörelsen i vårt land, fattad som en samlad företeelse, utan att jag ingår på de olika grupperingarna

och skiftningarna, gett mycket värdefulla tillskott till vår inre kulturutveckling. Först och främst har den varit en hård väckare för många, som haft en krass materialistisk pänningsyn på lifvet och velat sätta guldets öfver människovärdet. Denna rörelse har i många fall höjt och framdrifvit arbetareklassen, framkallat en storartad solidaritet, öfvervillighet, organisationsförmåga och hänförelse. Man måste hysa aktning och beundran för mycket, som denna rörelse fört med sig. Den kan endast öfvervinnas genom en annan rörelse, i hvilken insätts lika mycken eller än större kraft, lika stor hänförelse samt ett praktiskt reformatoriskt i stället för ett svärmiskt revolutionärt syfte.

Denna våra dagars sociala ström behöfver renas. Ty den är bemängd med en betydande mängd slam, och får den ej kritikens och andra berättigade och nödvändiga samhällsintressens kraftiga motström, skall den lätt blifva en förstörande öfversvämning i stället för en lifvets kulturflod.

Den schweiziska floden Rhone börjar som en vildt framrusande fjällflod, hvars fart och kraft äro imponerande, men vattnet är blandadt med grus, sten och slam. I detta tillstånd går den in i Genfersjön, men när den runnit genom denna stora sjö, har dess ström fått lugn i det stilla insjöbäcknet, dess grofva beståndsdelar ha sjunkit till botten, och när den så framkommer vid sjöns andra ända och rinner genom staden Genève, är den en härligt klar, frisk och ståtlig ström, stadens största prydnad.

På samma sätt tänker och hoppas jag, att det skall gå med vår tids sociala ström: ute i det stora nationella folklifvet skall dess flöde renas, och den skall i en framtid visa sig som en oblandadt klar och skön kulturflod. Den skall ej bullra och ej vältra stenmassor, men den skall befrukta och försköna hela folklifvet.

Var det ej så en gång med den svenska bondeklassen? Denna har haft sin tid af uppror, själfsvåld och otämd kraft. Mången såg i den blott samhällets undergång, men den svenska bonderörelsen blef äfven en väldig nationell frihetsrörelse, en af vår historias grannaste, mest värmade företeelser, och i den förädlades bonden till medborgerlig duglighet, vederhäftighet och plikttrohet, som skänkt åt hela vårt svenska samhälle en egendomlig must och mærg.

Låtom oss därför *se ljusst* på lifvet, tro på solens tillvaro bakom molnväggarna och hjälpas åt att göra lifvet allt rikare för hvarandra! Låtom oss lära oss den äkta humana konsten att taga på hvarandra med silkeshandskar i stället för med järnklofvar och låtom oss lita mera på de klara förnuftsskälens än på musklernas föråldrade, fast ibland åter anlidade och i mjugg prisade bevisföring!

Hvilken klarsynt svensk medborgare finns väl, som ej med glädje ser hvarje steg, som tages både till industri- och landtarbetarnes förkofran i ekonomiskt och andligt hänseende? Få äro väl de, som äro så stelfrusna, att de tycka, att det är en sak, som icke angår dem.

Men man kan i sanning vara en uppriktig och övertygad vän af den svenska arbetarrörelsen utan att därför samtidigt vara förpliktad att kritiklöst svälja de läror och dogmer, som förkunnas vara de enda riktiga och sanna, när det gäller att tänka öfver samhället och dess ombildning. Man är ej i vår tid tvungen att tro på ofelbara påfvar och läror, fast de svepa sig i köttfärgad i stället för i svart dräkt.

Men låt mig i detta sammanhang, utan fraser, få betyga min högaktning och beundran för de många tusen tappra män och kvinnor ur arbetarvärld, som i lifskampen bevarat mod och tålamod trots ofta svåra yttre förhållanden, t. ex. det dagliga trycket af olämpliga, icke sällan genom inneboende-systemet såsom *hem* omöjliggjorda bostäder. Hur många hjältebragder öfvas icke i det tysta, i småhem, hvilkas historia få ögon följa och som icke komma ut på trycket!

* * *

Alla folkvänner måste lifligt hoppas på framgång i riksdagen för det storartade, människovänliga förslag, hvars upphofsman är kaptenen friherre Gustaf Raab och som ju går ut på att få den allmänna fattigvården utbytt mot *en allmän folkpensionering*, hvars understöd tillfölle de behöfvande rikligare, fullständigare och i mindre förödmjukande form än fattigvårdens allmosor.

Om — såsom vi alla önska — en dylik sak blir på det ena eller andra sättet lyckligt genomförd,

då ha två stora mål nåtts: 1. *Ökad framtidstrygghet* har beredts åt de arbetande och betungade. 2. Bevis har lämnats för, att det nuvarande samhället är både villigt till och mäktigt af stora *ekonomiska reformer i demokratiskt syfte*. Vid den i höst hållna fattigvårdskongressen i Stockholm antogs följande resolution: "Kongressen anser, att invaliditets- och ålderdomsförsäkringsfrågan bör lösas genom obligatorisk statsförsäkring af lönearbetare och med dem ekonomiskt likställda samhällsklasser; att omkostnaderna för denna försäkring böra bäras af staten, kommunerna, de försäkrade och deras arbetsgivare samt att försäkringsafgifterna och försäkringsbeloppen böra afpassas efter de försäkrades olika arbete." — Frågan är med ett ord uppe och kan svårligen falla.

Bevis i samma riktning må väl vidare *egna-hems-* och *småbruksrörelsen* utgöra. På många ställen, både i närheten af städer och i anslutning till fabriksamhällen på landsbygden, se vi uppblomstrande kolonier af trefna småhem uppstå. Jag hoppas, att denna sak ytterligare skall framhjälpas och allt mera praktiskt ordnas både genom statsmyndigheters beslut och genom lokala myndigheters och föreningars bedrivande.

Likaledes måste vår vidsträckta landsbygd kunna föda vida större befolkning än nu, men detta kan i främsta rummet ske genom grundandet af *själfständiga småbruk*, ytterst rationellt skötta. När vårt land får en talrik uppsättning af fullt kompetenta småbrukare, när staten vidare fortgår i den redan in-

slagna riktningen att på ett allt mera praktiskt sätt genom lån stödjade danandet af små landegendomar och då slutligen dessas bildande undanryckes landjobbares rofgiriga, samhällsfientliga försök, så skall *utvanringen motvärkas*, förnöjsamhet och trefnad breda sig och framtidsmöjligheter vinka för sträfsamma, nyktra och sparsamma tjänare och tjänarinnor på landet.

Redan nu ha vi i Sverige ett antal mycket duktiga sådana landtmän, som på helt små gårdar slå sig ekonomiskt fram och eröfra för intensiv odling ökade vidder af vår gamla fädernejord. I ju större skala detta sker, dess lyckligare är det, och då skall det med än mindre sanning än nu sjungas: "Vårt land är fattigt, skall så bli". Ty Sverige är i många fall ganska rikt redan nu, och rikare kan det bli, ty vårt folk är intelligent och arbetsamt, när det riktigt släpper sig löst. Trögt går mången sak i Sverige, men då den väl hunnit bli bekant, bruka svenskarne snart taga igen förlorad tid samt både upphinna och understundom gå förbi utländingen. Är t. ex. icke Sverige i vissa fall det längst hunna järnvägs-, telefon-, slöjd- och goodtemplarlandet!

* * *

Att ett folk delar sig i en mängd klasser allt efter olika lefnadsyrken, bildningsgrader och efter människors hemvist i städer, på landsbygd och i industriområden, är helt naturligt. Men vi känna allt djupare och starkare behovet att *ej stanna vid*

klassgränsen utan samla olika yrkens och intressens målsmän i en större förenings famn och i ett större lösensord. Så komma vi fram till det allt starkare och innerligare ljudande programmet: *nationell samling i fosterlandets namn*. Och då blir man en svuren motståndare till allt, som söndrar och försvarar ens folk, det må vara öfersitteri och människoförakt hos, dess bättre, en jämförelsevis fåtalig njutningslysten del inom den s. k. öfverklassen — låtom oss beteckna den såsom den tunna gräddkakan! — eller söndringen må hota nerifrån, från dem, som sätta sin lit till en allt hetare strid mellan de olika samhällsklasserna.

Såsom svensk medborgare, med en inre böjelse att ej tro människorna vara *så* olika och motsatta hvarandra, som partitidningar och partitalare i stridens hetta söka göra troligt, måste jag varna för en ödesdiger, icke sällan konstgjord motsatsställning. Jag tror, att det är mycket mera, som förenar än som åtskiljer oss människor, ehvad vi betrakta hvarandra som aktörer på det politiska eller på det sociala området. Man kan tänka så utan att därför blunda för de många bristerna och de bistra intressekonflikterna i det mänskliga lifvet.

Och som en människa, hvilken tror på kristendomens lära, måste jag vidare sätta försonlighet högre än fientlig strid. Uppgiften är att samla alla rättsinnade, klarsynta och fosterländskt offervilliga människor, kvinnor som män, ur *alla* klasser i stad och på landsbygd, de må vara landtmän, industriarbetare, handtvärkare, ämbetsmän, de må vara ar-

betare eller arbetsgifvare. *Allas växande lycka genom allas broderliga hjälp*, detta är det höga, klart lysande målet, och vägen dit leder ej genom en rå och rasande kamp på lif och död, men genom att vi alla räcka hvarandra hjälpande hand *i Guds och Sveriges namn*.

Öfver allt i vårt land samt hos höga och låga känns ett lifligt behof dels, som sagdt, efter en ökad inre samling, dels efter *att kalla fram nya krafter* ur vår nations breda lager. Det är därför, som med högst få undantag både s. k. konservativa och liberala erkänna nödvändigheten af att genom allmän rösträtt gifva *hel och full medborgarrätt* åt enhvar hederlig person, som uppfyller vissa villkor. Med samma andel i fosterlandet skall också ökad ansvarskänsla för dettas hälsa och välgång vakna och spira — detta är vårt hopp, och det måste bliwa allas vår plikt att ditåt söka länka utvecklingen.

Vi behöfva *nytt blod i samhällskroppen*; därför påkalla vi hittills uteslutna samhällsklassers medborgarearbete. Vi svenskar hafva alltför länge ensidigt odlat gamla människors dygd, jag menar *försiktigheten*, men därigenom har också käckhetens, beslutsamhetens handlingskraftiga ungdomsande vikit från oss och gammalmanskrämpor hafva börjat anfäkta Karlars och Gustavers för storvärk anlagda och till storvärk bestämda folk. Det duger ej för en nation, som skall med lust lefva, att gå med gikt i kroppen. Så t. ex. är giftermålsprocenten ytterligt svag i vårt land. I alla våra grannländer — af hvilka ju Norge och Finland äro ekonomiskt vida svagare

än Sverige — kommer på hvart 1,000-tal af befolkningen ett större antal äktenskap än hos oss svenskar. Jag tror, att vi äro rädda både att förlofva och så att säga "förgifta" oss! Men vår nation måste bli *manstark* för att kunna stå stark fram i kretsen af täflande och kämpande nationer.

Därför är det af yttersta vikt, att egnahems- och småbruksfrågan med otröttad energi och omsikt löses undan för undan i alla landskap, att statshjälp och själfhjälps gå stödjande hand i hand, att industrien i lugn får utveckla sig och skänka ökade arbetsförtjänster, att tuberkulosens härjningar med vetenskaplig och finansiell kraft begränsas samt att nykterhet, sparsamhet och enklare lefnadsvanor få fart bland vårt uppväxande släkte, så att det egna hemmets lycka fortare må nås af allt flera unga män och kvinnor. Det är *endast* på detta sätt Sveriges folk skall kunna föryngras, och *det är med föryngringens krafter vi skola besegra ålderdomskrämporna*. Den gamla sagan om valhallsgudinnan Idun, som hade äpplen, hvilka beskärde gudarne ungdom och odödlighet, må bli sanning i vår egen tid. Och i själfva verket står hennes fruktkorg midt ibland oss, och gudsgåfvorna heta: arbete, fosterlandskärlek, sedligt lif, gudsfruktan.

* * *

Ett löftesrikt nationellt framtidstecken synes mig *kvinnans kraf på politisk rösträtt* vara. I vårt folkliga lif haiva vi full användning för alla goda kraf-

ter; inga kunna undvaras. Inte ha vi råd att låta mer än hälften af hela den svenska nationen vara politiskt rättslös och utan inflytande? Kvinnan har *sina* starka sidor, *sina* särskilda gåfvor, hvilka böra komma icke blott det lilla enskilda hemmet utan *hela folkhemmet* till godo. Hon har en finare ansvars- och rättfärdighetskänsla än mannen samt är öfvermått mer målmedveten och oförskräckt än denne. Icke har det allenavälde, mannen hittills utöfvat på det offentliga området, visat idel ljussidor och seg-rar. Äfven starka skuggor och stora misstag stiga fram i mannens spår. Den öfverdrifna hypoteks-skuldsättningen, vårt dödande byråkratväsen, vårt kommunala och statsliga beroende af spritdrycks-försäljningen, det reglementerade skökolifvet m. m. — vittnar allt detta om en ofelbar manlig visdom? — Må den svenska kvinnan stiga fram! *Det är icke godt, att mannen är allena*, det är en sanning, som äfven gäller med hänsyn till inflytandet på och ansvaret för hela det offentliga nationella lifvet.

Hvilket är det stora målet? Skapandet af ett enigt och starkt Sverige. Ja, *ett starkt folk* måste vi blifva, eljest äro vi satta ur spelet. Och styrkan måste hvila på en solidare och vida mindre mjälig och klemig hemuppfostran, än hvad nu i stor utsträckning är fallet. Ty ett på en gång själfsväldigt och vekligt släkte danas i alltför många svenska hem. Sveriges styrka måste vidare hvila på nykterhet, sedlighet och gudsfruktan, på ekonomisk förbättring af småfolkets framtidsutsikter och villkor, t. ex. — såsom ofvan framhållits — genom utveck-

ling af försäkringsväsendet, genom förbättrade bostadsförhållanden och genom skapandet af mångtusenden egna hem och småbruk. Sveriges styrka måste röja sig äfven i ett godt försvarsväsen.

Låt mig säga några ord om denna senare sak. Från månet håll ordas i tidningar, i flygblad och på möten jämt och ständigt om "militarism, militarism". Man höjer fältropet: "Afväpning! Ned med vapnen!"

Jag säger: militarism ha vi först då, när officerarne styra Sverige, alltså när vi fått ett "knektvälde", och när fredens yrken föraktas i jämförelse med krigarkallet. Men så är det ju alls icke i vårt land, ditåt syfta icke våra militärer, och vårt folk kommer aldrig att ditåt länka sin väg och sina tankar.

Men vi ha icke militarism, för det vi underhålla ett respektbjudande försvarsväsen. Man ropar "ned med vapnen" och glömmar, att lifvet är en strid på alla plan, mellan nationer väldigare än mellan olika klasser af samma folk, i naturens icke mindre än i folkens värld. Har icke naturens och lifvets herre t. ex. inom djurriket sörjt för snart sagdt alla varelsers fullgoda beväpning? Då kan ju vapentanken omöjligt sägas vara i strid mot den naturens lagbundenhet, i hvilken just radikala gudsförnekare eljest se själfva den högsta sanningsuppenbarelsen.

Man kan ändock hylla fredstanken som ett ideal, arbeta på dess utbredande, se i skiljedomstol mellan folken i deras strid en räddning vid många, fast visst icke i alla tillfällen. Men tiden för avväpning

är ännu ingalunda inne. En dylik handling skulle vida mer öka än minska mellanfolkliga öfvergrepp och våldshandlingar. Ännu är Ryssland en fara för många nationer, ännu hafva de militära storstaterna icke afväpnat. Må dessa börja!

Jag påstår: vår värnplikt, som vi alla skola hjälpas åt att göra äkta folklig och i hvilken redan nu ingen skillnad i behandling göres mellan rikemans- och fattigmansbarn, mellan studenten och arbetaren — denna värnplikt är en välsignelse i många hänseenden, ej minst för industriarbetarne. Åtta månaders hurtigt fältlif, till stor del ute i Guds fria natur, är liktydigt med ökning af det fysiska hälsokapital, som just är arbetarens viktigaste egendom och som ofta hårdt täres i det ej alltid hygieniska lifvet i fabrikslokaler. Det är en fördel äfven däri genom, att det ger vårt folks ungdom en *synnerligen* välbehöflig uppfostran i yttre hållning, i disciplin, i punktlighet att bruka tiden, i ordning och vakenhet. Det är genom dessa förvärfvade egenskaper, som den tyske industriarbetaren öfverträffar den engelske och därmed i väsentlig grad hulpit den tyska industrien att på världsmarknadens platser undantränga den engelska.

* * *

Af hvad som nu anförts framgår, att vi, antingen vi se det eller ej, antingen vi glädjas eller sörja däröfver, lefva midt inne i en ständigt fortgående samhällsombildning. För min del vill jag, med

hänsyn till nysvenska förhållanden, kalla vår tid för den inträdande *nationaldemokratiens period*. Detta namn innesluter två hufvudpunkter: *på nationell grund* måste utvecklingen byggas, framdrivas af kärlek till fosterlandet, försiggå i hägn af och aktning för dess lagar samt åsyfta det egna folkets lycka. Må vi lyfta högt vårt eget svenska banér, och må hvarken den danska Danebrogen, den internationella socialdemokratiens röda fana eller det amerikanska stjärnbanéret fördunkla de blågula färgerna!

För det andra måste utvecklingen ske *på demokratisk grund*, genom allas samfälda hjälp och broderliga stöd, så att både de klasser, som sedan länge haft andel i samhällets ledning och främsta ansvaret för dess hälsa, samt de nya klasser, hvilka stå i begrepp att dela makt och ansvar, uppträda sida vid sida, alla lika förpliktade att sörja för hela samhällets jämna utveckling på lagens grund.

Ett tredje villkor må nämnas såsom varande ett nödvändigt underlag för vårt folks hälsa: utvecklingen bör ske *på den kristna religionens grund*, och nationalandan blir fullt stark och ädel, endast om den är genomträngd af evangeliis anda. Intet samhälle har lefvat *utan* religion: alla stora stater både före och efter Kristus hafva byggts på religiös grund. Amerikas stora republik har blifvit hvad den är genom 16—1700-talens djupt fromma utvandrare — puritaners och kväkares, metodisters och presbyterianers ättlingar. Pärlor äro alltid pärlor, men om de ej sitta på samma tråd, bilda de intet pärlband

utan falla isär och förstöras. Och utan tro på en och samme Gud och Fader äro människorna ingen syskonskara utan blott en samling högt begåfvade vilda och farliga djur, som uppföra det sorgliga skådespelet af ett allas krig mot alla.

Religionen är enligt min åsikt icke blott en privatsak, utan en samhällsak af högsta vikt, ty den utgör *den bästa borgen för mänskligt samförstånd och broderligt sinnelag*. Ingen vetenskap vare sig om kilskriften eller om syre och kväve eller om himlakropparna eller om stenkols- och isperioder eller om tull och frihandel kan lägga i människors själar och samveten den eldiga hänförelse, den djupa undergifvenhet, den starka förtröstan, den värmande humanitet, som en lefvande religiös öfvertygelse kan framkalla. Behåll då, svenska folk, din evangeliska tro, eljest går solen ned för dig och du vandrar i mörkret!

* *

Mycket kunde vara att tillägga till det nationaldemokratiska program, hvars grundlinjer jag sökt uppdraga, hvars allmänna anda och åskådning jag sökt uttrycka. Sålunda höra dit två sådana viktiga saker som inskränkning af det kommunala fyrkväldet samt en sådan ombildning af den Första kammaren, att denna blir stärkt af ny kraft, kommer närmare vårt folks medelklass i st. f. att som nu för ensidigt utgöra i viss mån en kapitalistiskt färgad öfverklass. Den får ej afskaffas och den måste be-

hålla en egen karaktär, organisation och samhälls-uppgift, men det får sörjas för, att de två kamrarna kunna samarbeta och icke beteckna hvar sin politiska och sociala ytterlighet.

En och annan skall törhända finna de i denna artikel framlagda åsikterna något svärmiskt idealistiskt färgade. Ideal äro de i mycket, men knappaßt svärmiska. De äro, dessa ideal, ej en gång för alla präglade mynt af en viss gifven valör, storlek och utseende. De äro lifsfrön, bestämda att växa i vår känsla och tanke och därifrån träda ut i det verkliga lifvet som ombildande, pånyttfödande krafter.

Det är på detta sätt jag betraktar de tre ideal, som jag knutit hop i en kedja: vaken offervillig nationalanda — broderlig samvärkan mellan alla samhällsklasser — lefvande kristen tro.

* * *

En saga från det gamla Grekland berättar om Herkules, att han bestod en väldig brottningskamp med jätten Antäos. Men denne var oöfvervinnelig, så länge han stod med sina fötter på den moderliga jorden, ty därifrån utgick ständigt ny styrka. Men då Herkules lyfte honom upp från jorden, kvädes och krossades jätten.

* * *

Mina damer och herrar! "*Sveriges Väl*" är det samfund, som nu i denna gamla skånska stad Malmö trädte fram och hvars idé besjalar oss. Denna benämning är icke blott ett vackert namn, icke blott ett kungligt valspråk; det är ett program och såsom sådant icke ett fäst- men ett allvarligt och omfattande *arbetsprogram*. Det är rikt nog att lägga beslag på *alla* våra krafter, ty vår nationella själföftröstan och vårt häfdande af egen rätt, eget intresse äro sannerligen icke att likna vid en djup och outtömlig brunn, snarare vid en svagt sorlande källa. Dess flöden må dock icke riktas utåt men inåt. Svenska demokrater — och bland dem räknar jag mig själf — hafva länge och vid många tillfällen högljudt uttryckt sin beundran för t. ex. *norsk* målmedvetenhet, norsk nationalism, till och med då den hänsynslöst vändt sig mot Sverige. Och det slår håller aldrig fel, att då den af en djup, seg och vacker nationalkänsla fyllde dansken ger uttryck åt sin smärta öfver det förlorade Slesvig, svenske åhörare gripas af en uppriktig medkänsla och visa sig till fullo förstå vårt södra grannfolks berättigade nationalsorg.

Vi svenskar veta också full väl, att det mycket väl går för sig i alla civiliserade länder, hos finnar, tyskar, fransmän, engelsmän och amerikaner icke mindre än hos nyssnämnda skandinaviska frändfolk, att på en gång vara brinnande patrioter och i åsikter långt gående frihetsvänner.

Så är det snart sagdt i alla länder utom i ett — Sverige! Så tankesvag och känslöslö, som man hos oss i stor utsträckning ännu är, har det nästan

lyckats att fastslå den lika grundfalska som enfaldiga partietiketteringen, att svenskvarm och konservativ, för att icke rent af säga reaktionär äro liktydiga begrepp.

Det är alldeles nödvändigt, att vi hjälpas åt att rättvända folks ögon här i Sverige, fast man riskerar att då bli utsatt för tidningssalfvor, aflossade länsvis, så att man ibland frestas tro, att ett slags publicistisk riksskyttetäfling är å bane. Ty en sanning är det: *det är icke sällan rent af farligt att vara svensk i Sverige!*

Nu för tiden, ja, ty det var som bekant icke så förr. Hur glödande svenskar voro icke storhetstidens människor! Alla veta ju, att Olof Rudbeck, den grundlärde snillrike forskaren, på djupaste allvar sökte i sitt verk *Atlantica* bevisa, att Sverige var det äldsta land i världen, platsen för bibelns paradissamt att Adams och Evas tungomål varit vårt svenska språk. I sin dikt öfver Rudbeck säger Snoilsky, att en sådan tankegång måste förefalla vår tids svenskar fantastisk, nästan löjlig, men han tillägger, att det icke var så för det släkte, hvars hjärtan värmts af segerfanorna från Leipzig och Lützen, af bragderna å Bälternas isar och Lundaslättens frusna fält.

Ja, *dikten* läsa vi i våra skolor och beundra den, men mötes den manne i vår tanke och känsla af en motsvarande lefvande värmerörelse?

På samma sätt är det, när vi läsa och sjunga Runebergs "Vårt land". Vi beundra hans sköna försäkrän:

”Och fördes vi att bo i glans
bland gullmoln i det blå,
och blef vårt lif en stjärnedans,
där tår ej göts, där suck ej fanns —
till detta arma land ändå
vår längtan skulle gå.“

När en *finne* så talar och känner, då ge vi däråt vår respekt, men att vi själfva på fullaste allvar och i djupaste hvardagslag skulle i hela vårt medborgerliga lif så att säga *lefva* denna poesi — ett sådant program skulle mötas med ett mångtusentämmigt: ”chauvinism, chauvinism!”

Ty poesi är ju endast något, som tryckes med korta rader i vackert bundna salongsböcker, men lifvet är prosa och skall så vara.

Ja för visso hos ett folk, som framför allt drömer om aktieutdelningar och tomtjobberier, om punsch och teatersupéer, om klasskamp och antimilitarism. Och där detta blir allt och det högsta, där mister fosterlandet sin glans och fågring och där skall det icke falla någon människa in, att poesiens skönaste tankar äro till för att omsättas i lifvets gärningar.

Utan höga ideal är lifvet likt en evigt töckenhöljd natthimmel utan blixtrande stjärnor, utan flammande norrsken. Vi behöfva allt slags ljus: stjärnor i tunga nattliga timmar, solsken under dagens friska arbetstimmar.

Jag tror emellertid fullt och fast, trots alla bjärta mottecken, att det hemma hos oss i Sverige finnes i alla klasser och i så godt som alla partier många

män och kvinnor, som, både i det tysta obemärkta hvardagskallet och när de af omständigheterna kallas fram att aflägga offentliga vittnesbörd, i handling visa, att de se sin ära och lycka i att tjäna sitt eget folk och land.

Och vi behöfva ingalunda blygas för att visa våra svenska färger, ty det är ett duktigt, mångsidigt arbete, som utföres af oss i vårt härliga land, ett ståtligt arbete både på det materiella och det andliga området. Det tål att besiktigas af hvilka utlänningar som hälst. Dock är det, som jag nyss antydt, ofta så, att vi ej riktigt *våga* tro på oss själva, tro, att vi äro och kunna blifva något genom vår egen kraft och på själfständigt inslagna kulturvägar.

Icke alltid *se* vi hvad godt vi själva äga i ekonomiska, andliga, sociala och politiska tillgångar; än oftare sker, att vi ej nog *värdera* hvad vi hafva, och därtill kommer, att vi icke sällan missbruka själfkritiken till den grad, att den dödar den resoluta handlingskraften. Ty det gifves ej blott en sund frigörande kritik, som alltid är af nöden, men också en det kalla, platta, kalkborgerliga hångrinets kritik.

Lifligt och varmt må vi alla önska, att detta samfund "Sveriges Vål" måtte lugnt och oförskräckt kunna gå fram att i växande omfång samt på olika sätt förverkliga den nationella uppgift, dess namn utsäger. Framför allt, att det på partifri grund måtte blifva i stånd att *samla* män och kvinnor af olika åskådningar, så att de alla sätta sin ära i att med råd och dåd gagna samhället. Hvarje lifskraftig förening är en lefvande cell i samhällskroppen och

hjälp till att bygga upp denna på samma gång den själf lever af det helas lif.

Må det tillåtas mig att uttala den förhoppningen, att Malmösamfundet "Sveriges Väl" måtte blifva en god och stark bärare af hvad jag kallat nationaldemokrati. Denna beteckning säger, att hvad som nu erfordras i vårt land ej är bara en trångbröstad och ensidig klasspolitik, vare sig på industriell eller agrarisk grund, ej håller en småsinnad ortodox partipolitik, som icke törs erkänna och hylla en god sak, så framt den ej kommer från det enda rättrogna vänster- eller högerhället, utan en allt igenom äkta nationell politik. Vidare uttrycker detta namn, att hela vårt offentliga lif skall vara fotadt på *alla folk-lager*, framför allt de breda och djupa.

Vi längta här i Sverige efter något, som hvarken är öfverklassens eller underklassens skarpt afgränsade, alla brygger försmående intressepolitik, utan som är en alla omfattande nationalpolitik. Bort med hvarje ödesdiger social isolering! Fram mot danandet af ett nytt folk med en ny tids allomfattande brodersande!

* * *

Den utveckling, som ligger framför oss, går — jag vet det nog — icke utan uppoffringar i mångt och mycket, men dessa böra icke kännas tunga, ty de komma för visso att öka och trygga våra barns lycka och lyfta vårt ärorika fosterland till en ny och sann storhetstid. Lifvets herre fordrar rymliga hjärtan

och soliga själar! Kyla drifver inga värk, men *värme* är en lefvande rörelsekraft.

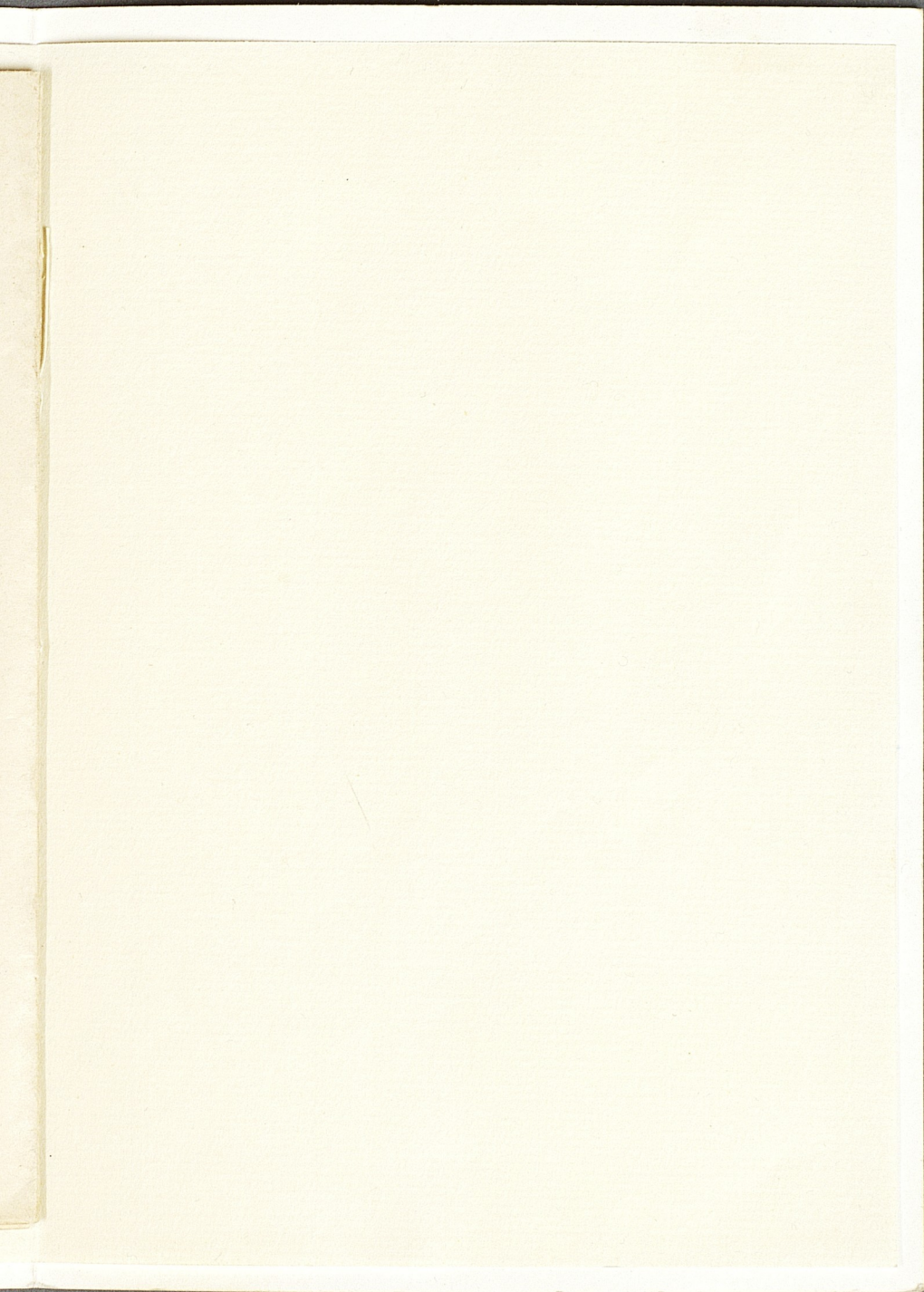
Frågar nu någon mig: på hvad sätt och genom hvilka medel skola de förbättringar genomföras, som nu antydts, och många andra, som ej nämnts men som inbegripas i ett nationaldemokratiskt program, så svarar jag:

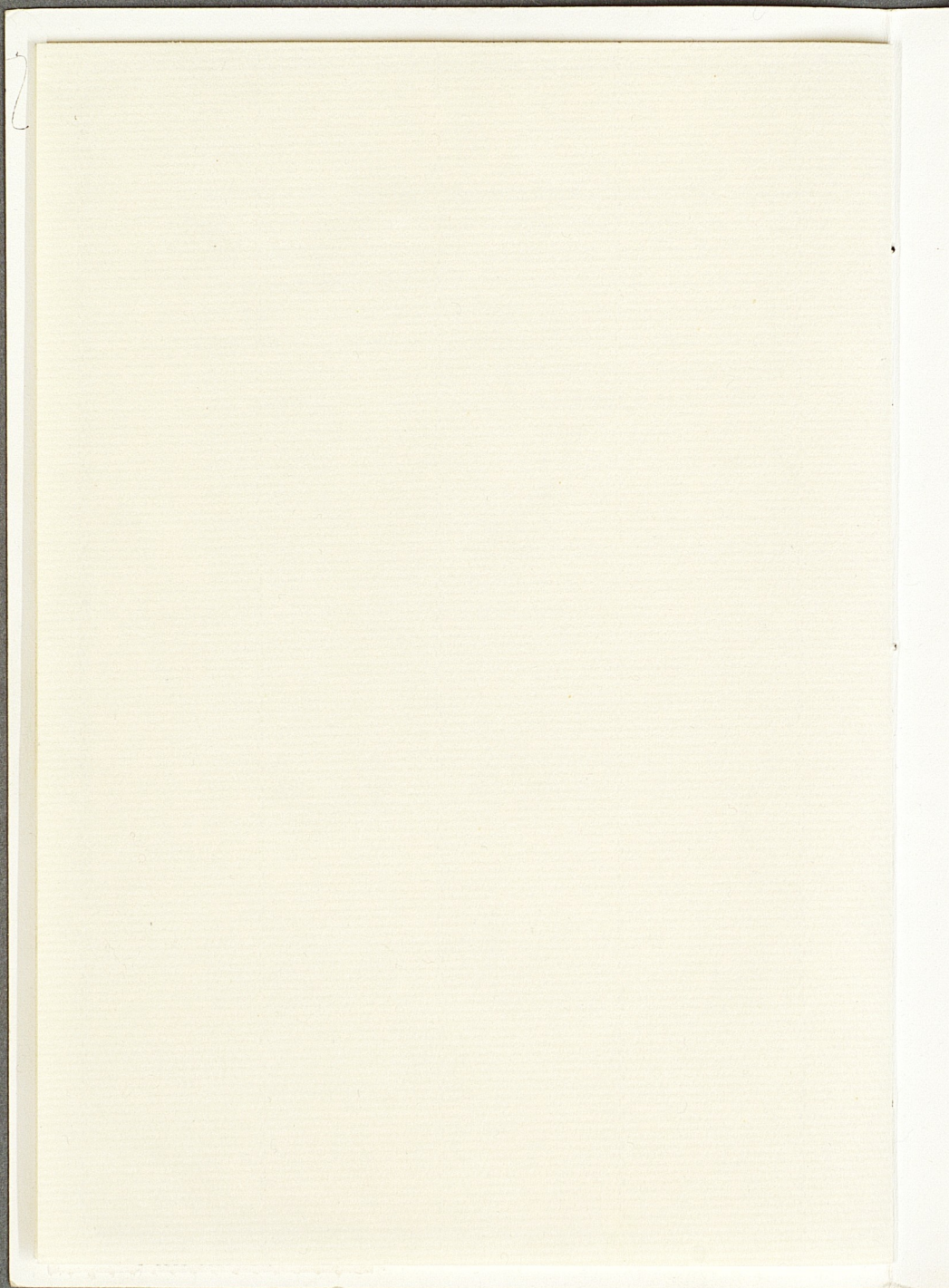
Ur vår kärlek skall folklyckan framväxa!

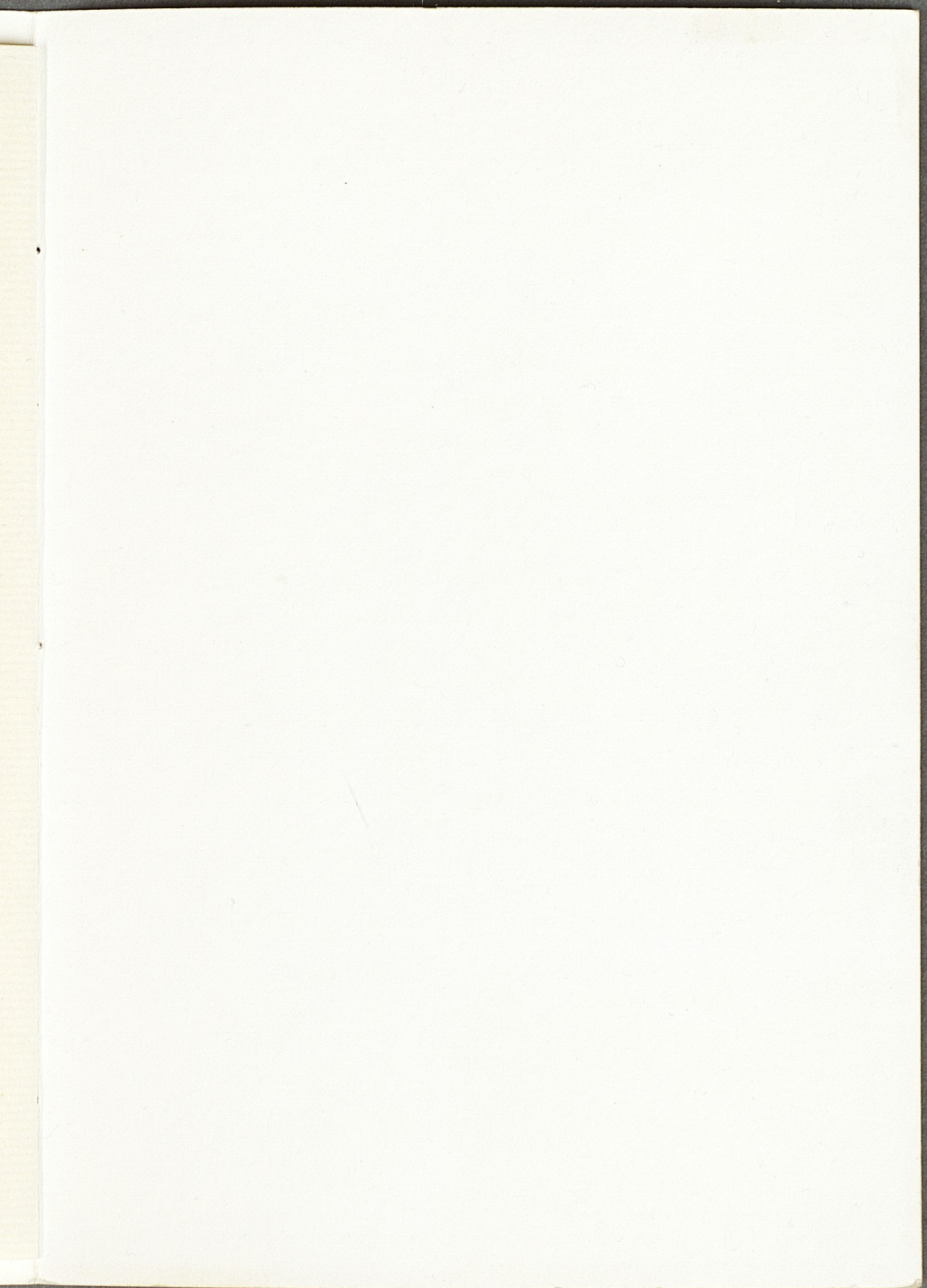

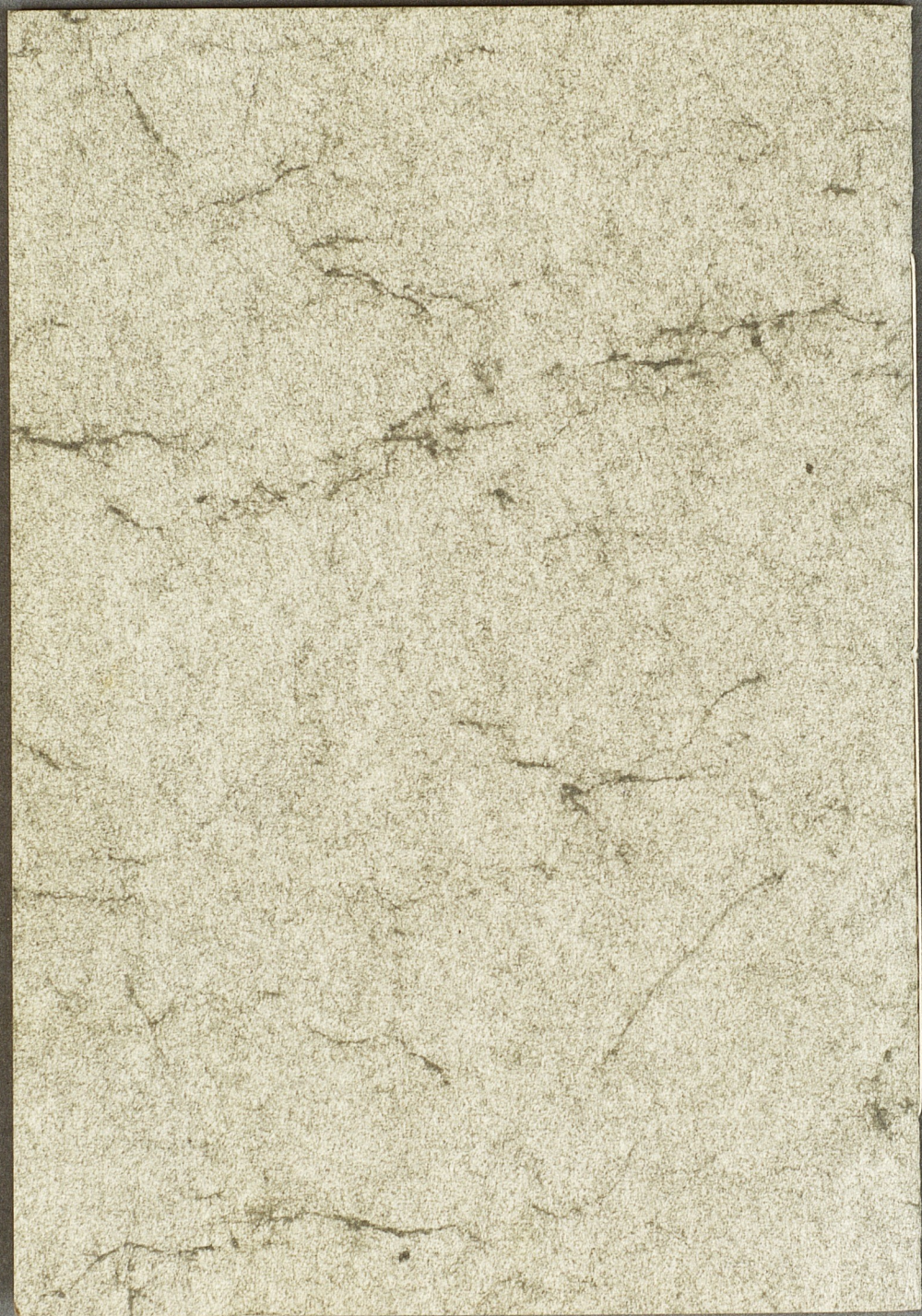
2

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

www.books2ebooks.eu